

könyv
könyvtár
könyvtáros

1998
október

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

---

7. évfolyam 10. szám

1998. október

Tartalom

Könyvtárpolitika

„Dinamikusabb kapcsolatot szeretnék a pedagógiai gyakorlattal, az iskolai könyvtárüggyel.” Beszélgetés Balogh Mihállyal, az OPKM új főigazgatójával	3
Fogarassy Miklós: A könyvtári törvény és a dokumentumellátás országos rendszere	10
Középpontban a községi könyvtárak	14
Győri Erzsébet: Könyvtári ellátás falun	16
Bariczné Rózsa Mária: Könyvtár vagy könyvkölcsönző?	25
Siposné Nagy Julianna: Az olvasókért dolgozunk	27

Konferenciák

INTAMEL-konferencia	30
Kiss Jenő: Célok és eredmények	31
Nagy Attila: Az írásbeliség világnapja	35
Bárdossy Gyöngyvér: Francia találkozások	36

Műhelykérdések

Bajner Imre: Történelmi vetélkedő-sorozat	42
--	----

Könyv

Nyárutó	48
Lukáts János: Pesth-Ofentől Budapestig... és tovább	50
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	55

Lapunk e számában régi pest-budai képekből válogattunk.

From the contents

Talk with the new director general of the National Pedagogical Library and Museum, Mr. Mihály Balogh (3);

Miklós Fogarassy: The new library law and the national document supply system (10);

Erzsébet Györi: The state of village libraries (16);

Mária Baricz-Rózsa: The future of village libraries (25)

Cikkeink szerzői

Bajner Imre, tapolcai tanár; *Bárdossy Gyöngyvér*, a Francia Intézet könyvtárosa; *Bariczné Rózsa Mária*, az NKÖM Könyvtári Osztály munkatársa, c. főtanácsos; *Fogarassy Miklós*, az OSZK-KMK munkatársa; *Györi Erzsébet*, az OSZK-KMK mb. igazgatója; *Kiss Jenő*, a FSZEK főigazgatója; *Lukáts János*, az Országos Rádió és Televízió Testület könyvtár-igazgatója; *Nagy Attila*, az OSZK-KMK osztályvezetője; *Siposné Nagy Julianna*, a tószegi Községi Könyvtár vezetője

Szerkesztőbizottság:

Poprády Géza (elnök)

**Biczák Péter, Borostyániné Rákóczi Mária, Kenyéri Kornélia,
dr. Tóth Elek**

Szerkesztik:

Györi Erzsébet, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdaüzemében

Felelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív. Munkaszám: 98.223

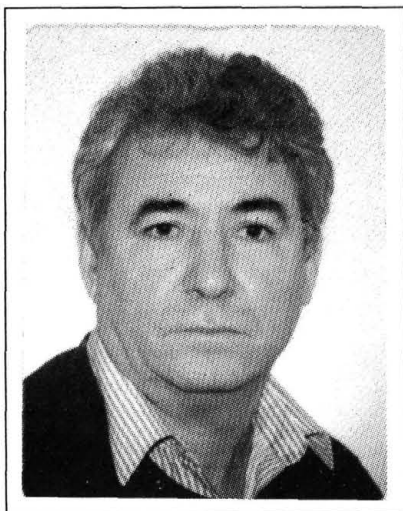
Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

„Dinamikusabb kapcsolatot szeretnék a pedagógiai gyakorlattal, az iskolai könyvtárüggyel”

Beszélgetés Balogh Mihállyal,
az OPKM új főigazgatójával

– *A mi szakmánkban ritkák az aiszkhülo-
szian, learian tragikus hangú írások, a Te Tör-
vényen kívül? című remek traktusod mégis va-
lami ilyen volt (3K, 1998. február). Az nem egy-
szerűen egy leköszönő elnök búcsúbeszéde volt,
hanem sokkal több és egészen más is. Mint
könyvtárostánár, mint iskolai könyvtáros
mondottál ott búcsút. Most egészen új pozíció-
ban állsz előttünk, a könyvtárosok világa előtt.
Illetve talán nem is annyira más ez a világ. Első
kérdésünk éppen erre vonatkozna: mi a közös
a Könyvtárostánárok Egyesülete elnöke, a le-
gendás gimnáziumi könyvtárostánár és az
OPKM főigazgatója személyében?*

– Tisztelettel köszöntöm a 3K itt megjelent illusztris szerkesztőjét. Fatornyos városkámban magam is szerkesztettem újságot – ma külsős vagyok –, elkövettem jó néhány interjút, így most izgatottan ülök a másik oldalon. Céloztál az elnökségről lemondó beszédemre. Hát valóban eléggé keserű hangú írás. Kaptam is érte szemrehányásokat, többen mondták, hogy talán nem annyira szomorú a helyzet, mint ahogy én beállítom. Én azonban úgy láttam, ahogy leírtam és lényegében ma is így látom. Új helyemen az egyik kiemelt feladatomban lesz, hogy ezen a helyzeten változtassak. Ami mármost azt illeti, hogy mi a közös a különböző posztokat betöltőben? Hát természetesen én vagyok az. Az én személyiségem. És itt ne valami napkirályi, napóleoni gesztusra gondolj! (A legendást pedig légy szíves húzd ki a szövegből! Nem húzom, az illusztrist is benne hagyom – VK.) Megmondom mire gondolok. A múltkor egy mindkettőnk által ismert és tisztelt idősebb kollégával beszélgettem. Ez a kolléga azt mondta, hogy az OPKM tulajdonképpen mindig olyan volt, mint a főigazgatója. A mindenkori igazgató alaposan rányomta személyisége bélyegét az intézményre. Nos, én bólogattam, majd csak később, a szokott lépcsőházi effektussal döbentem rá: Istenem! Akkor mostantól én nyomom rá bélyegemet az OPKM-re? Egyébként is voltak álmatlan éjszakáim, amióta úgy tűnt, hogy én leszek a főigazgató, de ez az új felismerés külön is megdöbbenett. Eltűnődtem. Milyen nyomot is fogok én hagyni az OPKM-en? Fogok-e egyáltalán? Aztán arra gondoltam: az OPKM volt

már közoktatáspolitikai-centrikus, volt neveléstörténész-, összehasonlító pedagógia-tudomány-centrikus, információelmélet-centrikus. Milyen lesz ezentúl? Nem lehet más, ha valóban én „nyomom rá bélyegemet”, akármilyen szerény mértékben is, mint iskola-, oktatás-, tanítás-, neveléscentrikus. Ez az intézmény országos pedagógiai szakkönyvtár és múzeum, természetesen szolgálja a közoktatás-politikát, de szolgálnia kell a pedagógiai gyakorlatot is. Szolgálja a tudományos kutatást, de a praxist is szolgálnia kell. Egy, az OPKM-ről szóló dokumentumban olvastam, hogy az intézményt tulajdonképpen a pedagógusképzésben résztvevők, a hallgatók és egy szűk kutatói elit használja igazán intenzíven. Nos, én a köztes réteget is megcéloznám. Nekik talán nem tudott eddig annyit nyújtani az OPKM, mint kellene. De persze, és ezt hangsúlyozni szeretném, sőt üzeni mindazoknak, akik talán aggályoskodnak, hogy ami eddig jó volt az OPKM-ben az természetesen megmarad. Nem az eddigi eredmények rovására szeretnék működni itt. Nem vagyok a magam ellensége. Elolvastam – természetesen – minden olyan dokumentumot, ami az OPKM-re vonatkozik. Egyértelműen kiderül belőlük, és ezt tapasztaltam én is idejövetelem óta, hogy az OPKM – elsősorban az itt dolgozó kiváló szakembereknek, az ő szakmai kvalitásaiknak köszönhetően – kitűnően működő intézmény. Itt nincs fordulatra szükség, a legnagyobb ostobaság lenne. De ezek a dokumentumok arról is tanúskodnak, hogy az eddigieknél még dinamikusabb kapcsolat kell a pedagógiai gyakorlattal, az iskolai könyvtár-üggyel, a megyei szakkönyvtárakkal. Hát, ha hozzá tudok adni valamit az eddigiekhez, elsősorban ezen a területen szeretnék. És ez jelzi is, hogy mi az a „közös”, amit említettél. Természetesen hasznosítani kívánom mindazt, amit eddigi pályafutásom alatt megszereztem, a szakmai tudást is, a tapasztalatokat is.

– *Jóllehet nehéz elképzelni, hogy valaki ne ismerjen Téged, azért talán vannak újszülöttek még a 3K olvasói között is. Az ő számukra mondd el azért, ki vagy Te, pontosabban ki voltál, amíg nem lettél az OPKM főigazgatója. Meg mondd el légy szíves azt is, miért vállalkoztál, miért pályáztál mostani pozíciódra?*

– 1966-ban szereztem magyar–latin szakos diplomát. Tanítottam Kunszentmiklóson, aztán belekóstoltam egy kicsit az államigazgatásba is. 1979-ben visszamentem a volt iskolámba, és megkaptam azt a híres muzeális könyvtárat, amelyről a 3K-ban is lehetett olvasni. Rögtön rájöttem, hogy ehhez a munkához némi szakértelem is szükségeltetik. Beiratkoztam az ELTE kiegészítő szakára, ezt 1982-ben el is végeztem, azóta vagyok három szakos. Mikor a felvételi beszélgetésre mentem, késtem egy kissé. Már mindenki túl volt rajta, amikor én bekopogtattam. Két úr fogadott, az egyiküket úgy hívták, hogy *Horváth Tibor*. És bár nekem kellett volna jó benyomást keltenem bennük (nem tudom milyent keltettem), rám ők tettek erős benyomást. Horváth Tibor már elsőre igen személyesen tudott hozzám fordulni. Tanárom lett, és bár – nagyon szégyellem magam – arra nemigen emlékszem, mit is tanított, de az embert, a személyiséget nem lehet elfelejteni. Az emlékezetemben máig itt van a jó értelemben deklamáló, ágáló, a tanárságba teljes személyiségét belevetítő Horváth Tibor. Néha azt remélem, hogy tanárként talán én is valami hasonlót tudtam nyújtani. Szakmai kapcsolatunk azután – természetesen – a továbbiakban is megmaradt. Tibor mindvégig figyelt rám. (Persze másokra is, az egész évfolyamra, mindenkinek igyekezett segíteni a későbbiekben is.) Emlékszem, egyszer azt mondta nekünk: Hölgyeim és uraim, gondoljanak bele, néhány év múlva talán éppen önök lesznek a magyar könyvtárügy irányítói, vezetői. Derültem ezen, nem gondoltam, hogy komolyan kellene venni. Szóval,

és ezt megint hangsúlyosan szeretném mondani, máig egyik meghatározó eleme a szakmához való viszonyomnak Horváth Tibor hatása.

Én magam azután kettős életet élővé váltam. Fél állásban tanár voltam, fél állásban könyvtáros, mindkét szakmai vonzalmamat ki tudtam élni. Ebből a tapasztalatból alakult ki aztán a saját könyvtárostanári koncepcióm. Amit a NAT most már természetesen tekint, az akkoriban alakult ki a szakmánkban. A könyvtárhasználatra való tanítás, a könyvtár eszközeinek, lehetőségeinek teljes pedagógiai spektrumban való kihasználása stb. Magyarot és latint tanítottam, könyvtároskodtam, nagyon jól éreztem magamat. 1998. június 10-éig tízéves kis srácokat tanítottam latinra, pár nappal előbb mondtam nekik, hogy elköszönök. Hát bizony tiszta tekintetek párásodtak be, és ezt az élményt nem lehet elfeledni. Amikor 1997 decemberében szomorúan, keserűen búcsút mondtam a könyvtárostanárok egyesületének, akkor az osztályom – egy nyolcosztályos gimnáziumi kísérlet „első eresztése” – már az utolsó gimnáziumi évét taposta. Leérettségiztek, a harminc gyerekből huszonegyet vettek fel továbbtanulni. Négyes fölötti volt az érettségi átlaguk, ez a mi kis iskolánkban bizony elég egyedülálló teljesítmény. Egy tanítványom pedig az OKTV-n első lett latin nyelvből. Hogy miért pályáztam mégis? Úgy érzem, hogy kezdek túlzottan is rutinból dolgozni. Valamiféle szellemi Torschluss-pánik fogott el. Igaz, az utolsó esztendő nagyon jól sikerült az iskolában, a tanári pályámon, de valamiféle hiátust láttam magam előtt. És hát tudtam, hogy mire pályázom. Könyvtárostánárként egy bő évtizedes kapcsolatom volt az OPKM-mel. A pályázatot beadtam, és azután tizenkét diákkal elmentem Olaszországba. A Cicero-fordítóversenyre, ez afféle latin diákolimpia. Minden évben megtartják Cicero szülővárosában, Arpinoban. Az idén bejutott a csapatba a saját édeslányom is, aki harmadikos. Engem meg fölkeríttek, legyek a csapat egyik vezetője. A csapat egyik tagja helyezést lett a versenyen. Hatszáz résztvevő közül. Mikor hazajöttem, ért a hír, hogy a pályázat eredménye kedvező. Az álmatlan éjszakákról már szóltam.

– Július 1-je óta tehát Te vezeted az OPKM-et. Erről az intézményről sajnos meglehetősen keveset tud a szakma. Talán azt sem tudják sokan, hogy immáron új épülete is van, hogy nevében a múzeum szó valós jelentést nyert, hogy ezentúl talán nemcsak kiváló, a 3K-ban is ismertetett kiadványai révén lesz jelen nemcsak a szakmai, de az intellektuális világban is. Hol tart ma az OPKM és milyen tervei vannak?

– Már mondtam, hogy nagyszerű szakemberek dolgoznak itt, ez egy jól működő intézmény, itt nem kell fenekestül felforgatni mindent, folytatni kell a munkát. Az első feladat, hogy teljesen birtokba vegyük a Könyves Kálmán körúti épületet. Erre azért is szükség van, mert a munkafeltételek itt a Szalay utcában embertelenek. Valaki a labirintus szót használta rá. Nekem ugyan a szó fölöttébb tetszik, klasszikus képzeteket kelt, ám egyáltalán nem tetszik az, amire itt alkalmazzák. Szinte szégyellem az igazgatói szobámat, mert ekkora helyen heten-nyolcan dolgoznak itt a házban. De hogy mikor költözünk? Úgy tűnik, hogy mi egy dominójáték utolsó eleme vagyunk. Ha az ELTE elindul a Lágymányos felé, akkor a Természettudományi Múzeum elindul a Ludovikába, a Nemzeti Múzeum elindul nem tudom én hová, és mi végre teljességgel birtokba vehetjük a gyönyörű, bár kívülről eléggé leromlott állapotú, műemlék jellegű, szecessziós épületet, a volt tisztviselői főgimnáziumot, amelyet Gaál Mózes főigazgató úr rendezett még be, és ahol Babits Mihály is tanított. Az végre méltó helye lesz az OPKM-nek. A lábunkat már betettük oda, de még sok a gondunk, gondom lesz vele. Például elintézni, hogy az ott található intézmények valamilyen költségtérítést

fizessenek nekünk. Mert ha nem kell ezt tenniük, akkor bizony nemigen sietnek új helyeikre. (Van egy régebbi megállapodás, amit szeretnék felülvizsgáltatni ezzel kapcsolatban.) Az OPKM lassan, fokozatosan, lépcsőzetesen beköltözhet. Optimista becslések szerint két-három év múlva. A pesszimisták hat-nyolc évet mondanak, sajnos én azt hiszem, ők a realistábbak. Szóval a költözés lenne a „főcsapás” egyik iránya. A másik legfontosabb tennivaló az állománnyal kapcsolatos.

Az OPKM-nek félmillió könyvállománya, közel százezres múzeumi állománya van, ennek nyilvántartása, formai és tartalmi feltárása, valamint a szakirodalmi információszolgáltatás ma már integrált számítógépes rendszer nélkül egyre nehezebben teljesíthető. Az OPKM, mint oly sok intézmény, abba a csapdába esett bele az elmúlt években, hogy a szegénység miatt számítástechnikai szakembereink „házilagos kivitelezésű” rendszert készítettek. Ezek a barkácmunkák persze részleteikben jók, néha kitűnőek, működik is a rendszer, de nem mindig úgy, ahogy kellene, ahogy szeretnénk. Nagy örömünkre a Közgyűjteményi Főosztály tematikai-informatikai pályázatot írt ki, ennek megnyerése 15 millió forintot jelentett volna nekünk az első évben. A közelmúltban azonban kiderült, hogy kinulláztak minket. Én persze fölöttébb furcsállom, hogy a fenntartónk nemcsak közvetlenül, de még pályázat révén sem volt hajlandó áldozni ránk, de most, az Oktatási Minisztérium esetében – ígéretem van rá – másként lesz a helyzet. Mert a gazdánk, úgy vélem természetesen, az Oktatási Minisztérium. A szétváláskor levéllel fordultam a miniszter úrhoz ez ügyben, hisz nem volt bizonyos, melyik minisztériumhoz fogunk tartozni. Mi úgy gondoljuk, hogy egy intézmény a szolgáltatásaiban él igazán, a mi szolgáltatásaink pedig egyértelműen a közoktatáshoz, a nevelésügyhöz, a gyakorlati pedagógiához kapcsolnak minket, levelemben azt írtam, hogy a kölcsönös felelősség alapján kívánnánk az Oktatási Minisztériumhoz tartozni. Mi felelősséggel tartozunk a magyar közoktatásnak, egyedül nekik tartozunk felelősséggel a munkánkkal, a szolgáltatásainkkal, és az volna a szerencsés, ha a közoktatás irányítása is felelősséget vállalna értünk. Ez megtörtént.

Ami a terveket illeti: érdemes lenne persze főosztályonként végigmenni az OPKM-en, de erre nincs terünk. Akit részletesen is érdekel a dolog, az majd olvashat róla az Évkönyvünkben, de erről majd később még szólnék. Egyelőre néhány dolgot mondok el a terveinkből. Mert természetesen, hisz mondtam már, az OPKM működő intézmény, tervei is voltak, vannak, nem nekem kell, kellett kitalálni őket. Nekem a végrehajtásukra kell ügyelnem. És persze hozzátennem egyik-másik tervhez, célkitűzéshez a magamét, az én ötleteimet, elgondolásaimat. A két alapkérdésről volt már szó, a költözésről és az integrált rendszerről. Most a többiek sorjázom.

A Könyvtárostanárok Egyesülete az OPKM-mel vállatve kísérletezett azzal, hogy az 1996-ban elrontott közoktatási törvényt (az iskolai könyvtárak vonatkozásában volt elrontott!) korrigáltassa. A létszámleépítés, illetve „befagyasztás” ötlete maga volt tudathasadásos, mert a törvény egyrészt keményen fölértékelt az iskolai könyvtárakat a NAT-tal, a tartós tankönyvvel, az informatikai fejlesztéssel, másrészt kivette az embert, a könyvtárost az iskolai könyvtárból. Aki ezt érti, az nyilván sok mindent ért már. Mi persze nem érteni akarjuk, hanem felhívni a figyelmet arra, hogy ez így nem megy, nem lehet. Nem lesz működőképes a könyvtárpedagógia, nem fog értelmesen megvalósulni a tantárgyközi műveltségterület érvényesítése iskolai könyvtárosok nélkül. Persze, a közoktatási törvény hibáira még rá is tettek egy lapáttal. A végrehajtási rendelet egyrészt kimondja, milyen paraméterekkel (terület, példányszám stb.) kell rendelkeznie az iskolai könyvtárnak, a törvény pedig azt, hogy 2002-ig nem kell

könyvtáros az iskolákba. Ráadásul az úgynevezett kisiskolák esetében nem stimmelnek a paraméterek sem. Hogyan is stimmelnének, amikor mondjuk összesen két-három tanterem, száz-százhusz gyerek és néhány száz könyv van az egész iskolában.

És ilyen iskola közel ezer van az országban – legalább ötvenezer tanulóval. Itt tehát egy joghézag van, amit be kell tölteni. Nekem, mint az OPKM főigazgatójának, kutya kötelességem, hogy ebben lépjek valamit. A közgyűjteményi törvény, mint tudjuk, negligálja a hálózatokat. Könyvtári ellátásról és nyilvánosságról van benne szó. Az OPKM ma is érvényes működési szabályzatában szerepel ugyan, hogy az iskolai könyvtárak koordinációs központja, de a törvény nem tud ilyesmiről. Nos, ezen is szeretnénk változtatni. Szeretnénk elérni, hogy az Oktatási Minisztérium megkeresse a lehetőséget arra, hogy újra lehessenek iskolai könyvtárosok, és hogy az OPKM valamint a megyei pedagógiai szakkönyvtárak újra érdemibb feladatokat kapjanak az iskolai könyvtárak vonatkozásában. Mi mindenképp keressük a kapcsolatot a pedagógus szakmai szervezetekkel. Ez is erősítheti az élő kapcsolatot a pedagógiai gyakorlattal. Hisz minden pedagógust nem szólíthattunk meg. Túl sokan vannak ahhoz. A szervezeteken keresztül viszont elérhetjük őket. Sok szakmai szervezet van (persze nem a szakszervezetekre gondolok, azoknak más a feladatuk), az szeretném, ha ezek a szervezetek, laza szerveződések, információs irodák stb. szorosabban kapcsolódnának hozzánk. A legtöbbnek helyproblémája is van. Szívesen látjuk őket, állunk rendelkezésükre. Nálunk, a Könyves Kálmán körúton tarthatnák rendezvényeiket, vezetőségi üléseiket stb. Így afféle pedagógusok házaként is működhetnének. Az egyik fontos feladatunk ennek koordinálása, illetve megszervezése.

E kapcsolatok révén az OPKM kiadványai is többekhez juthatnának el. Nagyon is valószínű, hogy pl. a Magyar Pedagógiai Irodalom című bibliográfiából nem nyolcvan példány fogyna el, ha tudnának róla a pedagógusok. És most már egy másik témánál vagyunk, a kiadványokénál. Büszke és boldog vagyok, hogy egy olyan intézménybe kerültem, amelynek többféle és rangos szakmai kiadványai vannak. Ugyanakkor szomorú is vagyok, mert nagy a raktárkészletünk. Újra kell gondolni, hogy milyen kiadványokra is lenne szükség. Isten bocsássa meg, esetleg olyanokra is, amelyek népszerűek, netán egy kis pénz is hoznának. Vannak ilyen kezdeményezéseink. Pl. régi óvodai verseket, meséket, dalokat adtunk ki, de készülünk kisiskolások hasonló anyagaival is. Természetesen vannak sikeres dolgaink is: *Bényei Miklós* könyvét második kiadásban adjuk, és újra kellett nyomni a Magyar Pedagógiai Tárgyszójegyzéket is.

Éppen most került ki a nyomdából a könyvtárostanárok kézikönyve. Ez hiányt fog pótolni, égető szükség van rá, az iskolai könyvtárosok is, a képzőintézmények is vásárolni fogják. Többszerzős mű, amely konzekvensen végigveszi a könyvtárostanári munka minden fázisát. Szóval a kiadványok területén is van tennivaló. Én attól sem riadok el, hogy kevésbé tervszerűen dolgozzunk. Hisz ha valaki bejön egy szakmai jellegű ötlettel, amelyben pénz is látszik lenni, miért ne adnánk ki? Még akkor is, ha esetleg nem rajongunk annyira magáért a műért.

Meg kell oldanunk a tanszergyűjtemény kérdését is. Talán ismert tény, hogy az első pedagógiai múzeum úgy alakult, hogy a szervezője kiment Bécsbe a világiállításra, és hazahozott minden ott szereplő taneszközt. Ebből lett az Országos Tansermúzeum. Kitűnő ötlet volt, hiszen a legkorszerűbb tanszereket minden tanár megnézhetette, kézbe vehette, kipróbálhatta, épp csak Pestre kellett jönnie. Más az úgy életben, mint prospektusok alapján megrendelni. Az Országos Pedagógiai Múzeum pedig ezen a révén vált afféle taneszköz-etalonná. Kötelezően ide kellett kerülnie minden engedélyezett tanszernek. És az új taneszközökből az idő jártával muzeális anyagok

lettek. Mi is ilyen etalon-szerepere törünk. Ennek a szerepnek a lehetősége az oktatási miniszterünk több nyilatkozatában is elhangzott már, miután augusztusban erről is tárgyaltunk egymással.

Van egy iskolatörténeti adattár elnevezésű programunk is. A nagymúltú, nagy hagyományú iskolák a múlt század ötvenes éveitől adnak ki iskolai értesítőket. Törvény kötelezte rá őket, és a kezdeti rúgkapálózás után rendre ki is adták ezeket. Az államosításig tartott ez az értesítőkorszak, tehát kialakult egy csaknem százéves időszakot átfogó, hallatlanul információgazdag értesítőrendszer. Képzeld csak el, hogy valaki, aki alsó gimnáziumba mondjuk Kunszentmiklóson járt, később a kiskunhalasi főgimnáziumban tanult, majd Debrecenbe került pedagógusképző főiskolára, hogy azután fiatal tanár legyen Sepsiszentgyörgyön, ott iskolát változtatott, később Szabadkára került tanárként, még később a fővárosba szerződött, hogy aztán nemzetközi hírű tudós legyen. Nos, ennek az embernek (nem kitalált személyről van szó) az egész pályája végigkísérhető az iskolai értesítők információin keresztül. A számítógép ebben zseniális. Kacsaringós életutakat lehet segítségével nyomon követni. Én erre akkor döb-bentem rá, amikor 1983-ban Babits-kiállítását rendeztem. Az iskolában megvoltak az értesítők. Belőlük lehetett nyomon követni Babits pályáját egészen addig, míg ott nem hagyta a pedagógusi munkát. Erre az értesítőanyagra készül tehát egy számítógépes program, amely minden fontos értesítőbeli információt ki tud emelni. Határon túliak is szerepelnek elképzeléseinkben. Csak az a baj, hogy nem mindegy, ki viszi be az adatokat a gépbe. Kutató tanárok, helytörténeti érdeklődésű pedagógusok kellene hozzá. Hogy ők megfizethetőek legyenek, egy, a Soros Alapítvánnyal közös pályázatot szeretnénk meghirdetni erre a munkára. Az első ötven pályázót fogadnánk be, ők töltenék fel ezt a programot, és tíz hónapra Soros-ösztöndíjban részesülnének.

És még valamit az értesítőkről: a végső jó megoldás ezeknek a digitalizációja lenne, mert sajnos a legtöbbjük papírja rossz minőségű, ugyanakkor gyakran keresik, forgatják őket. A kézbe vételük, a másolásuk pedig tovább ront az állapotukon.

A határon túli kapcsolataink. Nem én találom ki, hogy erre szükség van, volt eddig is, a folytatás pedig kötelező és erősítendő. Erdélyben elég jól megy a dolog, ott úgynevezett pedagógiai kabineteket szerveznek a kisebbségben élő magyarok, ezek nagyjából olyanok, mint nálunk a Megyei Pedagógiai Intézetek. Velük sokkal könnyebb a kapcsolatfelvétel, és termékenyebb is, mintha külön-külön kellene eljutnunk egy-egy iskolához. Mi ezeket a kabineteket támogatjuk, ők azután továbbadják a megfelelő iskoláknak a könyveket is, az információkat is, stb. Így regionális szervezésekön keresztül működik a határon túli magyar iskolák és pedagógusok támogatása. Persze jó lenne, ha a határon túli kapcsolataink oda-vissza működnének. Ma sokkal könnyebben jutunk hozzá amerikai folyóiratokhoz, mint akár magyar, akár más nyelvű szlovéniai vagy szlovák (stb.) periodikához. Itt még sok szervezésre lesz szükség. De gondoskodni kell a magyarországi kisebbségek, nemzetiségek megfelelő ellátásáról is. Nekünk pedig tudni kell az egész Kárpát-medence tankönyvanyagát gyűjtenünk és rendelkezésre bocsátanunk. Itthoni és határon túli magyar, itthoni és határon túli nem-magyar tankönyveket.

Az OPKM sikerágazata 1995–96-ban a múzeum volt. Nem véletlenül. Az Ezer éves magyar iskola, no meg a millecentenárium „megdobta” ezt a területet. Az OPKM Múzeumi Főosztálya nagyszerű kiállítást rendezett a Petőfi Irodalmi Múzeumban, és résztvett, szerepet vállalt igen sok regionális kiállításon. Mivel 1997-ben kapta meg a múzeum önálló helyét az új épületben, még '97 is a sikeres évek közé számíthat. Mos-

tanra azonban mindez lecsengett. Igaz, jön 2000 és vele az ezeréves magyar államiság ünneplése. Ezt az alkalmat meg kell ragadnunk. Paradox módon úgy mondhatnám, hogy meg kell rendeznünk „ideiglenes állandó kiállításunkat”. Annak a csíráját kell megalkotni, ami majd később, teljessé válva, az igazi állandó kiállításunk lehet, ha teljesen birtokba vettük már az új helyünket.

Decemberben lesz negyven éves az OPKM. Az indulás éve ugyan nem ragadható meg pontosan, hisz sok elődünk volt. Kezdetben múzeum volt, amihez később könyvtár is csatlakozott, majd – és ennek ünnepeljük a negyvenedik évfordulóját, 1958-ban minisztériumi rendelet hozta létre az Országos Pedagógiai Könyvtárat. (Később visszakapta hozzá a múzeumot is.) Ezt az évfordulót egy olyan megemlékezéssel szeretnénk megünnepelni, ahol a volt főigazgatók beszélnek emlékeikről. Az Évkönyvet is ebből az alkalomból adnánk ki, szükség is lesz rá, hiszen tíz éve nem jelent meg évkönyve az OPKM-nek. Ez az évkönyv tartalmazná a főigazgatói beszámolókon kívül az intézmény részletezett terveit, beszámolóit stb. is. Ami nem fért bele ebbe a kis interjúba, az Évkönyvben majd megtalálható lesz. És ehhez a megemlékező ünnepséghez csatlakozna természetesen egy kis kiállítás is.

De szólnék még egy kiállítástervről. Még a nyolcvanas években készített az OPKM egy felmérést a nagy hagyományú középiskolák könyvtáiról. Én is bedolgoztam ebbe a felmérésbe annak idején. Az eredmény megdöbbentő volt, hisz hiába tudtuk, hogy nagy értékek lelhetők fel ezekben az iskolai könyvtárakban, ezt a mennyiséget, ezt a kincses gazdagságot nem sejtettük. 1996-ban a könyvtárostanárok győri összejövetelén egy kis kiállítás is készült belőlük. Nos, érdemes lenne a Könyves Kálmán körúton is megrendezni – persze nagyobb méretekben – ezt a kiállítást, amihez most már az OPKM is hozzátehetné a saját muzeális értékeit.

– *Eddig úgy beszéltem Veled, mint aki teljesen feloldódik hivatali funkciójában. Talán szólhatnál valamit személyesebb-szubjektívebb terveidről, törekvéseidről is. Mit fogsz csinálni azon ritka időszakokban, amikor nem kell főigazgatónak lenned? Tudományos pályádat óhajtod kikerekíteni-továbbvinni? Hobbijaidnak élsz? (Ha igen, mik lennének ezek?)*

– Régóta egyre viszonzatlanabb szerelmem a foci. Bizonyos körökben ez talán snassz vonzalomnak számít, én azonban éppen nem szégyellem. Mostanság már persze jó ha egy héten egyszer összejön a csapat, az otthoni baráti kör. (Esterházy Péter tudta csak megírni mit jelent az, hogy „Csapat”.) A játékidő ugyan mindegyre rövidebb, ám utána annál többet beszélünk róla a kocsmában. De azért van és lesz is más tennivalóm, tartozásom. Nem szeretem azt a szót, hogy helytörténész, de tény, hogy az elmúlt évtizedekben elég sok információ felgyűlt bennem – meg a rengeteg cédulámon – szűkebb hazámról, Kunszentmiklósról és az iskolámról, könyvtáráról. Amikor módom van, ezt kiírom magamból. A Bakér Mente című helyi lapban is, meg másutt is. Egy kisebb könyv ma jndem készen van már Petőfi és Kunszentmiklós kapcsolatáról. Volt főnökömmel pedig, aki természettudományos beállítottságú ember, megpályáztunk egy helyismereti tankönyvet. *Kunszentmiklós és vidéke* lesz a címe és a 10–16 éves korosztály számára mutatja be a várost és környékét. A pályázat sikerült, a pénz összejött, csakhogy most már meg is kell csinálni, záros határidőn belül. Ha lesz szabadidőm, ezt írom.

– *Köszönöm a beszélgetést!*

Vajda Kornél